

Totale herinrichting architectuursector

In de plannen van staatssecretaris Zijlstra verandert het stelsel van architectuurinstellingen ingrijpend.ⁱ In de Basisinfrastructuur blijven van de zes instellingen alleen het NAI en het Sfa over. Beide instellingen krijgen een multidisciplinair werkterrein, dat behalve architectuur, ook vormgeving, nieuwe media en gaming omvat. De meeste wijzigingen komen voort uit de generieke uitgangspunten, die Zijlstra hanteert bij de herinrichting van het cultuurstelsel. Het is nu zaak om in de komende architectuurnota het interdepartementale architectuurbeleid optimaal te regelen. In het nieuwe cultuurstelsel is geen plaats meer voor postacademische opleidingen: dit betekent dat het Berlage Instituut uit het cultuurstelsel verdwijnt. Talentontwikkeling is een zaak van de sector en van de fondsen. Archiprix en European verdwijnen uit de basisinfrastructuur en kunnen op projectbasis subsidie aanvragen bij het vernieuwde Sfa. Dit geldt ook voor een 'ontwikkelinstelling' zoals Architectuur Lokaal. Wel vraagt OCW ten aanzien van het 'publiek opdrachtgeverschap' nog een aanvullend advies aan de RvC. De motivatie voor het opheffen van de IABR is het meest onduidelijk; Zijlstra spreekt de verwachting uit dat een dergelijk festival voor de vakgemeenschap door andere partijen en instellingen zal worden overgenomen. Het NAI wordt samengevoegd met de Stichting Premisela en het Virtueel Platform. Nog deze zomer fuseren het FBKVB en de Mondriaanstichting. Gefaseerd zullen taken en budgetten op gebied van de bouwkunst, vormgeving, nieuwe media en gaming van dit gefuseerde fonds overgedragen worden aan het Sfa. Met deze taakverschuiving is de totale herinrichting van de fondsenstructuur naar sectoren bijna voltooid.ⁱⁱ

Een compleet beeld van de gevolgen van het ombouwen van de architectuursector naar een sector voor de 'creatieve industrie' is er nog niet. In het kader van de herpositionering van de negen economische topsectoren werkt Victor van der Chijs (OMA) nog aan een advies aan EL&I, waarin met name de economische potenties van deze sector aan bod komen. Dat advies kan een dezer dagen verschijnen. Bovendien verschijnt in juni ook nog de beleidsnota van I&M, waarin ondermeer de taakverdeling tussen rijk, andere overheden en marktpartijen ten aanzien van de belangrijkste ruimtelijke opgaven aan de orde komen. Mogelijk levert deze nota ook programmatische aanknopingspunten voor het architectuurbeleid.

Aandachtspunten voor de nieuwe architectuurnota

De ingrijpende herinrichting van het cultuurbeleid dwingt ook tot een herpositionering van het architectuurbeleid. Aandachtspunten bij het opstellen van een nieuwe architectuurnota zijn:

1. Beschouwen van de potenties en risico's van multidisciplinaire samenwerking; kansen voor innovatie van de verschillende disciplines door onderlinge samenwerking, maar ook door het leggen van verbanden met maatschappelijke en culturele partners, kennisinstellingen en overheden
2. Schetsen van maatschappelijke opgaven en formuleren van programma's, waarvoor met behulp van ontwerpend onderzoek oplossingen kunnen worden verkend. Hierbij kan ook een relatie worden gelegd met de onlangs door de KNAW gepresenteerde wetenschapsagendaⁱⁱⁱ
3. De aansluiting tussen onderwijs en beroepspraktijk: het goed organiseren van de ondersteuning van jong talent
4. Het benadrukken van het belang van internationale vakontwikkeling en kennisuitwisseling; aan het voornamelijk inzetten van cultuurbeleid voor marktverruiming kleeft het risico van concurrentievervalsing
5. Toekomstperspectief netwerk van architectuurcentra; de subsidiëring van de jaarprogramma's van

de centra gebeurt nu door het SfA uit een budget dat afkomstig is van OCW en I&M. Op basis van het cultuurbeleid vraagt de positionering van de centra binnen het architectuurbeleid om uitspraken over:

- focussen c.q. clusteren of juist locatiespecifieke karakter behouden
- in convenanten vastleggen van cofinanciering door provincies en gemeenten (conform andere cultuurinstellingen)
- uitspraken over taken op gebied van educatie: is het zinvol dit te beperken tot primair onderwijs? Is subsidiëring gericht op het innoveren van educatie of op continuïteit?
- ondernemerschap: randvoorwaarden voor cofinanciering in de context van de crisis in de bouw
- het professionaliseren van publieksbereik
- in hoeverre blijven de centra zich positioneren binnen het domein van de architectuur; of zijn er ook kansen tot verbreding binnen de sector van de creatieve industrie

Toekomst SfA

In de brief van Zijlstra krijgt het vernieuwde fonds voor architectuur en design de volgende taken:

- het stimuleren van de kwaliteit van het Nederlands ontwerp en het vergroten van de sectoroverstijgende aanpak
- vergroten van de samenwerking met private partijen, particulieren en overheden
- het uitvoeren van programma's die bijdragen aan oplossingen van maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken
- het bevorderen van goed opdrachtgeverschap
- talentontwikkeling
- Research&Development op projectmatige basis

Met deze opdracht kan het SfA de in het verleden binnen het veld van de (interieur)architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur ontwikkelde instrumentarium en werkwijze verder uitbreiden. Bovendien zien bestuur en directie van het SfA de multidisciplinaire samenwerking als een belangrijke motor voor de noodzakelijke innovatie in de totale sector. Het bestuur herkent de tendens tot het leggen van verbindingen met andere creatieve, wetenschappelijke en maatschappelijke sectoren en met de 'maakindustrie' in haar dagelijkse praktijk. Wel vraagt het nieuwe cultuurbeleid om een herpositionering van het instrumentarium en de subsidieregelingen in een sector die opereert op het grensvlak van cultuur en economie, waarbij de economische krachten verreweg dominant zijn. Gezien vanuit het cultuurbeleid moet het nieuwe fonds vooral de potenties ontwerpende sector kunnen benadrukken. Zoals het Stimuleringsfonds voor Architectuur geen fonds voor de bouw is, is het nieuwe cultuurfonds er niet in de eerste plaats voor de industrie. Het gaat er juist om de culturele innovatieve potenties te stimuleren. Eleganter, en beter geschikt voor de internationale marketing, is simpelweg een Fonds voor Architectuur en Design.^{iv}

Janny Rodermond, directeur SfA – 14 juni 2011

ⁱ Meer dan kwaliteit: een nieuwe visie op het cultuurbeleid. Brief van staatsecretaris Zijlstra aan de Tweede Kamer, 10 juni 2011.

ⁱⁱ Aangekondigd is ook nog het samengaan van het Fonds Podiumkunsten met het Fonds voor Cultuurparticipatie.

ⁱⁱⁱ De Nederlandse Wetenschapsagenda, te vinden op de website van de KNAW.

^{iv} Zoals binnen het architectuurbeleid onder architectuur ook vallen: interieurarchitectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur, vallen onder design ondermeer vrije, industriële en grafische vormgeving, mode, nieuwe media en gaming.